números 5 i 6

LLENGUA NACIONAL

BRAMS D'ASE ARRIBEN A L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

CATALÀ, ÚNICA LLENGUA OFICIAL

Preu: 500 ptes

SUMARI

EDITORIAL
— De soliloquis i pallassades 1

TRIBUNA
— El sofisma «light» 3
Alfred Badia (Barcelona)

OPINIÓ
— Agressivitat i realitat 5
Maria Lluïsa Pazos (Barcelona)
— Una nació, una llengua 7
Jaume Corbera i Pou (Mallorca)
— El «barco» de Don Antonio Maria 9
Pere Ribera i Pinós (Barcelona)
— Resposta a un article de «EL PAÍS» que no és el nostre 11
Robert Perenya i Blasi (Barcelona)
— Factors quantitatius i qualitatius de la minorització lingüística 13
Josepa Huguet i Biosca (Barcelona)
— Els del Nord, més mal vestits 15
Esteve Valls (Perpinyà)
— Llengua i integritat nacional 17
Jordi Arnal i Roura (Vilanova i la Geltrú)
— La disbauxa lingüística actual 18
Lluís Marquet (Barcelona)

PSICOLOGIA I LLENGUATGE
— Què són les paraules 22
Manuel Pla i Salat (Barcelona)

L'ESMOLET
— Reflexió d'un lingüista 25
Xavier Rull - Joan Ramón Fibla (Falset, Priorat)

BÚSTIA
— La Generalitat contra la normativa 27
Jordi Martinez (Tarragona)
— El Blaverisme envaeix l'Institut d'Estudis Catalans? 28
Joana Gay (Barcelona)

LLIBRES
— Una llengua és un mercat 30
— Text i context 32
— La violació del català 33
Per Ernest Sabater

NOTÍCIES D'ENGUANY
— El diari «Avui» no és democràtic 36
— «El Punt», diari català 40
— TV2 és millor que TV3 41

EL VAIXELL DE LLENGUA NACIONAL 42
CONCURS 44
CATALÀ, ÚNICA LLENGUA OFICIAL 44

LLENGUA NACIONAL

PUBLICACIÓ DE L'ASSOCIACIÓ LLENGUA NACIONAL

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Gran Via de les Corts Catalanes, 592, 1r. 08007 Barcelona
Telèfons: (93) 2105828 / (93) 2327489. Fax: (93) 2327489.

REDACCIÓ DE TARRAGONA: Av. Prat de la Riba, 23-25, Esc. A. 6è,2ª. 43001 Tarragona. Telèfon: (977) 213563.

REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Almassora, 51, 5è. 46009 València. Telèfon: (96) 2254015.

REDACCIÓ DE PERPINYÀ: 24 carrer Mailly. 66000 Perpinyà.

REDACCIÓ D'ANDORRA: Carrer de la vena, 3. Encamp.

REDACCIÓ DE MALLORCA: Sant Cristòfol, 40, 1r. 07600 S'Arenal de Llucmajor. Telèfon: (971) 263073.

PRESIDENTA: Maria-Lluïsa Pazos i Noguera.

DIRECTOR: Ernest Sabater i Siches.

CAP DE REDACCIÓ: Lluís Marquet i Ferigle.

CONSELL DE REDACCIÓ: Antoni Adell, Jordi Colomer, Josep Ferrer, Àngels Grau, Antoni Ibàñez, Lluís Marquet, Manuel Miquel i Planas, Maria-Lluïsa Pazos, Ernest Sabater, Jaume Vallcorba i Rocosa.

COL.LABORADORS: Antoni Artigues, Avel.lí Artís-Gener, Jaume Auferil, Joaquim Auladell, Alfred Badia, Jordi Badia, Josep Baiget, Univers Bertrana, Gabriel Bibiloni, Xavier Borràs, Jem Cabanes, Mª Angela Cerdà, Jaume Corbera, Dolors Cubells, Fèlix Cucurull, Delfí Dalmau, Núria Dalmau, Pere Elies i Busqueta, Francesc Esteve, Joan Ramon Fibla, Joana Gay, Rosa-Victòria Gras, Josepa Huguet, Salvador Jàfer, Bernat Joan i Marí, Maria Molins, Manuel Mundó, Vicent Partal, Manuel Pla, Xevi Planas, PereRibera, Xavier Rull, Jordi Sànchez, Angel Serra, Marià Tarragó, Estanislau Torras, Esteve Valls, Pere Verdaguer.

Editada per l'Associació LLENGUA NACIONAL.
Dipòsit legal: B-35.574/91.
Impresa per **Poblagràfic, S.A.**
Abril 1992

A tot arreu del món, quan en un domini lingüístic s'ha produït una literatura, veiem formar-s'hi, i regnar per damunt de la llengua parlada multiforme, una llengua literària filla d'un llarg i acurat treball de selecció i fixació; i això s'esdevingué en les terres de llengua catalana, i els catalans tinguérem la nostra llengua nacional, on traspuaven a penes les diferències dialectals de la llengua parlada.

POMPEU FABRA
Filòlegs i poetes (1918)

EDITORIAL

DE SOLILOQUIS I PALLASSADES

La presentació del resultat de deu anys de feina dels membres del GEC va sorprendre a més d'un dels assistents, per més que sembli que tenim esgotada la capacitat de sorpresa. Els tres presentadors que van parlar van voler enfocar llur parlament cap a tres camps de l'activitat humana: la ciència lingüística, l'escolàstica i l'humor. Tot plegat força divertit. Els deu o onze autors es van fer representar per un d'ells i, després d'aguantar més d'una hora i mitja de parlaments, van servir xampany (com en deuen dir, ells: xampany com la gent normal o cava com els esnobs?), i galetes.

El més interessant i divertit dels parlaments va ésser el d'Antoni Marí, flamant guardonat amb el premi *Serra d'Or* de narrativa. Va fer gala d'una bona formació filosòfica i va citar diverses vegades sant Agustí i sant Tomàs d'Aquino. Ens va dir que la llengua de cadascú és inviolable perquè serveix per a parlar amb un mateix, és a dir, per a fer soliloquis. Curiós. En comptes de mirar la llengua com un mitjà de comunicació amb els altres i com un codi col.lectiu, l'il.lustrat presentador ens remet a una funció del llenguatge més aviat limitada. Ens va fer pensar en tres coses: en els soliloquis del segle XVII i XVIII, en l'*Oda* d'Aribau i en la situació terminal de la llengua catalana a què ens abocarà el Grup d'Extermini si triomfen els seus esforços per a negar el català de quasi tots els barbarismes enregistrats fins ara.

La part humorística, a càrrec —no podia ésser altrament— d'Ivan Tubau, va anar esquitxada d'anècdotes i digressions personals, de frases provocatives usant paraules que més aviat els altres presentadors o les llistes de mostra dels diaris han evitat, com «anem a halar (o potser escriuran «jalar»?) amb els jefes». Per a un observador molt sagaç i acostumat a trobar la clau del discurs, era el ja tan antiquat «realisme social» dels anys 60, a partir de la citació del concepte de «compañeros de viaje» i d'un fragment d'un poema de Jaime Gil de Biedma que feia al.lu-

sió als immigrats que parlaven català «xava» i que eren explotats pels amos i menyspreats pels saltataulells, els quals —com els pobres de les Benaurances— un dia posseïren la ciutat. Sigui com sigui, ni en el registre de la propietat ni entre els compradors de pisos de la Vila Olímpica sembla que abundin els ciutadans d'aquesta extracció social, ara com ara. Una paraula més que caldria afegir al vocabulari del GEC, per si n'hi havia poques és, segons Ivan Tubau, «xuleta», al.lusiva al paperet en què duia anotats els punts més importants del seu discurs.

No es poden queixar. Els donem honors d'editorial, perquè des de l'època de Pitarra no s'havia parlat amb tanta despreocupació del català. En el fons, però, creiem que, sense voler-ho, han fet una «obra patriòtica», allò que ells tan rebutgen: davant tot aquest enfilall de mots fantasma que intenten «pactar» amb l'autoritat (ves què els preocupa, ara), el comú dels parlants hi reaccionarà en contra molt més que si s'haguessin limitat a una proposta més reduïda.

¿O tan sols són ganes de transgredir i d'espantar i per això els han publicat el llibre en una col.lecció que compta amb títols com el manual del suïcidi, el de l'eutanàsia o el de la masturbació? Un manual per a arribar a l'eutanàsia de la llengua (la que reclamava fa uns mesos un dels membres de la colla) per mitjà del suïcidi dut a terme pels propis parlants lliurats a la masturbació del soliloqui.

TRIBUNA

EL SOFISMA «LIGHT»

Alfred Badia (Barcelona)

El lloc comú bàsic de la mentalitat «light» tocant a la llengua catalana en ús, és, tots ho sabem, el següent: les llengües constitueixen una realitat viva en boca dels parlants. És, doncs, un pecat contra natura voler-los posar límits o imposar-los correccions des d'una gramàtica normativa. La gramàtica és per a la llengua i no a l'inrevés. Així ho entenen, per exemple, els anglesos i els nord-americans, que no tenen cap acadèmia de redreçadors de llengua, i vet aquí que l'anglès s'expandeix com els arbres del bosc. Aplicat aquest criteri a la llengua catalana, sobra la normativa, que en constreny artificialment l'ús natural. No poseu cap xarxa al riu, que l'aigua passa!

La primera cosa que escau de dir a aquest planteig és que els qui el preconitzen no són coherents amb ells mateixos, des del moment que proposen, diu que més de 700 mots, la majoria castellanismes, a usar canònicament, a part de tals i tals modificacions morfosintàctiques, autoritzades per un *nihil obstat* perfectament acadèmic. Són, doncs, uns normatius a la baixa. Però a més a més no saben, no poden o no volen recordar que el català d'avui no és un instrument d'ús normal com l'anglès d'Anglaterra i els Estats Units, sinó una llengua que sura després de quaranta anys de persecució a mort i ara viu asfixiada per la pressió de l'espanyol, mantingut com a llengua oficial per imposició d'Estat. Una reflexió elemental permet veure que una llengua subordinada en un règim bilingüe en què la llengua dominant disposa de tots els trumfos, es troba ineluctablement agredida per tots cantons i es contamina sense remei. Allò que diu simplement el sentit comú és que si volem que el català, sotmès al setge de la llengua dominant, pugui viure segons el seu sistema lingüístic propi, el seu lèxic i els seus modismes, necessita l'ajuda que posi aturador al procés inevitable de deturpació a què la seva situació l'em-

peny. La proposta de LLENGUA NACIONAL és, en aquest punt, clara i pertinent: si Catalunya disposés d'un Estat propi, els mitjans que el poder li forniria corregirien l'actual dependència lingüística, imposant a tots els nivells el bon ús de la llengua amb l'actualització de l'autenticitat, suara malmesa. Però com que l'autodeterminació que ens conduiria a posseir els recursos d'Estat, ara com ara no passa d'ésser una aspiració de dret, la via per a combatre la degradació del català consisteix a recordar a tots els catalans que tenim un tresor lèxic incomparable i una discreta normativa, que ja fou establerta a començaments de segle per a plantar cara a l'agressió espanyolitzant, suara tan hipertrofiada. En aquest punt, però, els catalans hem de fer molt palesa una cosa: que som ben conscients que els 40 anys de persecució franquista a mort no han passat en va, i que això, l'actual convivència contaminadora amb els «altres catalans» que en gran nombre usen a Catalunya l'espanyol com a llengua mare,i la suggestió hipnòtica dels *media* en espanyol, ens força a reconèixer que hi ha rectificacions lèxiques i morfosintàctiques que és inevitable d'acceptar. Però, compte!, ni a aquestes rectificacions els toca ésser en el nombre que reclamen almenys els «light» més conspicus, ni els qui han d'auscultar-les, calibrar-les i revisar-les, i en tot cas després donar-los llum verda, han d'ésser els primers nouvinguts, inevitablement impreparats, que es posen a fer de pontífexs. No hi ha volta de full, si disposem d'un organisme tècnic adequat, cosa que vol dir que té o ha de tenir els experts idonis, aquest ha d'ésser el que introdueixi les variants lèxiques i les modificacions gramaticals abans dites per a adequar la llengua catalana oral i escrita a la realitat en ús d'ara, amb la justesa i la justícia que exigeix la genuïnitat de la llengua. Que s'entengui bé, vull dir tenint ben present, en oposició a la «neutralitat» espanyolitzant dels «light», que acceptar alguns canvis no vol dir rendir-se a la deturpació ambiental, perquè la llengua catalana, com totes les llengües, constitueix un sistema i un tresor lèxic contra els quals no podem atemptar sense ferir la llengua mateixa. És una qüestió de sensibilitat i d'amor a la llengua, però també una qüestió tècnica que la sociolingüística coneix prou bé, els límits de la qual són indecisos, però que cal salvar amb el tacte del coneixedor i aquell equilibri entre la concessió i el rigor que caracteritza aquell amor. Per dir-ho amb brevetat, els qui tenen el dret i l'obligació d'equilibrar la normativa i el lèxic de la llengua són els experts que uneixen amor i autoritat, que no vol dir pas sentimentalisme desuet ni autoritarisme. Esperem que l'Institut d'Estudis Catalans estigui en condicions d'exercir aquesta indispensable funció i que els organismes de poder català el secundin i l'oficialitzin sense reserves mentals. Són mil anys de llengua catalana, els que es resisteixen a la rendició. ¿Són el valor que il.lumina i atreu o la història que es clou?

OPINIÓ

AGRESSIVITAT I REALITAT

Maria Lluïsa Pazos (Barcelona)

D'un temps ençà molta gent sembla entestada a unir la paraula «agressivitat» a *Llengua Nacional*. És una etiqueta fàcil d'adherir i que, si més no,deixa satisfet aquell qui l'usa, perquè l'ús d'un tòpic tan superficial deu permetre a les persones benpensants de passar per «no compromeses»; i en un exercici de narcisisme mal dissimulat s'autoentronitzen senyors absoluts de la prudència intel.ligent. En la TRIBUNA del número anterior, Alfred Badia ens recordava l'obligació de l'exercici de militància contra aquesta societat poruga que inclou els desmemoriats, els transigents, els oblidadissos, els caragirats, els pactistes i els negociadors. Ja és ben curiós que els qui galegen una sensibilitat tan exquisida —nosaltres en diríem hipòcrita—, quan hom parla clar, esdevinguin mesells davant les agressions de la realitat.

Nosaltres els recordem que l'agressivitat que tant els repugna no prové del que pugui denunciar *Llengua Nacional*. *Llengua Nacional* es limita a dir el que hi ha; per tant és la realitat que viuen i volen ignorar el que els hauria d'escandalitzar i no pas les nostres afirmacions.

No serveix de res posar-se benes als ulls i envernissar els mots, i, si no els agrada el que diem, la projecció infantívola de l'agressivitat no els alleugirà de llur part de culpa com a còmplices muts de l'anorreament de la nostra llengua.

Aquestes persones tan «benpensants» —nosaltres en diríem fariseus— que s'escandalitzen davant les paraules, accepten de viure sota un règim totalitari en el qual els mitjans de comunicació en llengua catalana es regeixen per consignes espanyolitzadores que decreten una censura absoluta per a aquells qui no volem ni «barcos» ni «fantasmes» espanyols. No cal sinó llegir la propaganda que la premsa espanyola dedica als seus agents d'ençà que aparegué *El barco fantasma*. És evident que TV3 hauria

de respectar la diversitat d'opinions, atès que no ens en demanen cap, d'opinió, quan l'hem de pagar, però no és menys evident que forma part del «club» del lightisme: tan sols hi poden sortir els reportatges de «la tripulació espanyola». L'*Avui*, que gaudeix entre els seus subscriptors més antics de molts «benpensants» que encara s'autoenganyen convencent-se que mitjançant llur subscripció col.laboren en la causa patriòtica, fan el joc en realitat a la causa patriòtica d'Espanya, perquè el diari ja no accepta els articles que no defensin el «rumbo» del «barco», i a més proclama sense vergonya que «ara hi ha censura».

L'Institut d'Estudis Catalans, envejós potser de l'enrenou publicitari de la «Real Academia de Cultura Valenciana» i del seu títol de «Real», ha cridat les forces reaccionàries del «barco» per tal que ensinistrin la Secció Filològica —que es veu que no en sabia prou— en la tasca de «fer» una normativa nova robant vuit-centes paraules a la llengua veïna, que és la que mana a Catalunya. Quan el pacte s'hagi consumat —els diaris afirmen que ja és un fet— el torpede del «barco» haurà convertit Catalunya en una regió monolingüe. O potser ho havíem entès malament i «bilingüisme» volia dir «barreja de llengües».

Catalunya es troba en una nova Decadència perquè el totalitarisme espanyol, mal disfressat de progressisme com sempre, converteix la nostra llengua en un objecte de compra- venda política mitjançant el qual es passen factures o s'aconsegueix poder; i en la tradició del més pur blaverisme, la ciència i el progrés no hi tenen res a veure. De bell nou és el poble qui, si aconsegueix de saber el que passa, defensa la seva llengua, sense por a l'oligarquia que han instaurat els mitjans de comunicació. Heus ací que els ha fallat un altre tòpic, als senyors benpensants: les forces progressistes sempre han estat i seran aquelles que no es venen per un plat de llenties si a canvi han de contribuir a pactes, a imperialismes i a subordinacions. El «barco» porta la mateixa bandera reaccionària que sempre és a l'aguait d'una feblesa o d'una deserció. Porta una bandera política que no és catalana. I això ho sap molt bé la nostra joventut. I això ho sabem molt bé aquells qui no ens espantem per l'agressivitat de les denúncies, sinó que ens avergonyim per l'agressivitat de la realitat.

Llengua Nacional no és —ni vol ésser— prudent; no és —ni vol ésser— «farisaicament benpensant». D'això, ja se n'encarregaran els pactistes.

Però si pel fet de no acceptar en silenci l'anorreament professionalitzat de la nostra llengua algú ens titlla d'agressius, haurem de creure que Catalunya, a més de patir la invasió dels «barcos» i dels «fantasmes», és un poble de pensament i de sentiment castrats.

Que ningú no cerqui ni una espurna d'agressivitat en aquesta afirmació. No és sinó la constatació d'una realitat per a aquells qui encara no hem pactat la nostra pau.

UNA NACIÓ, UNA LLENGUA

Jaume Corbera i Pou (Mallorca)

»El parlar après primerament, amb l'adquisició de l'expressió verbal —i simultàniament del pensament conceptual—, és per a cada individu una dada de base constitutiva de la personalitat. Aquest parlar «maternal», és a dir transmès per la mare i la cèl.lula familiar, ocupa una plaça única, cabdal per a cada un, com ho revelen tant els psicòlegs com els lingüistes. És la primera marca del grup, del medi, sobre l'esperit. Amb l'adquisició successiva del sistema fonològic, del signe-frase, del sistema gramatical i del lèxic, es fa l'adopció dels modes no solament de comunicació sinó també d'aprehensió de la realitat propis a la col.lectivitat, durant la fase formativa del pensament individual». (Roland BRETON, *Géographie des langues*, París, P.U.F., 1976; pàg. 31)

La llengua és un dels senyals d'identitat més clars d'una persona i, per extensió, d'un poble. Tota persona aprèn la realitat que l'envolta per mitjà d'una llengua, que conforma el seu present. I, en els casos més normals, la llengua de la persona és la llengua del poble en què viu. Perquè la llengua no és un fet individual, sinó un fet social; és un codi de comunicació entre molts d'individus que el posseeixen comunament. La llengua, bagatge cultural de tota una comunitat, és el senyal extern més clar d'una entitat nacional.

Aquest valor de la llengua com a distintiu nacional ha estat ràpidament comprès per tots aquells poders colonials que han volgut dominar nacions diferents d'aquella de la qual eren sorgits. Aquesta ràpida comprensió de la diferència lingüística com a diferència nacional ha duit tals poders a l'intent immediat d'anihilació de totes les llengües que no fossin la seva caigudes sota el seu domini, com a únic mitjà efectiu d'eliminar la consciència nacional dels pobles conquistats. Exemples d'aqueixa actitud del poder envers les llengües dels països aliens dominats n'hi ha a balquena, però sense anar més lluny en trobem a casa nostra.

Efectivament, Espanya (= Castella) va començar ja el segle XV, amb els «Reis Catòlics», a foragitar el gallec de les institucions oficials, no va acceptar l'existència (cooficial) del basc fins al segle XX (1930), va prohibir l'ús del català a partir del segle XVIII i ha ignorat sempre la particularitat lingüística asturiana o aragonesa. L'objectiu d'aquesta conducta dels governants espanyols, antics i moderns, és i ha estat sempre un: aconseguir una nació espanyola, nació que ells veien que no existia i que només podien assolir esborrant els senyals d'identitat dels pobles diver-

sos que havien sotmès, i començant, naturalment, per les llengües de cada un. Amb això no feien, tot s'ha de dir, més que copiar el model de França, capdavantera a Europa de la persecució lingüística i pionera en la descatalanització de les comarques del Nord cedides el 1659 pel Rei castellà d'Espanya.

Tanmateix, i malgrat la forta pressió —i repressió— exercida, sobretot durant l'epoca franquista, damunt la llengua catalana, aquesta s'ha mantingut viva i majoritàriament tot al llarg del nostre territori nacional (amb l'excepció del territori sota dominació francesa) fins als nostres dies. A la fi, veient els espanyols que no podien continuar la tàctica de l'eliminació per la força, ja que aquest mètode no s'avenia amb l'aparença de *democràcia* formal de què es vestiren a la mort de Franco, van decidir fer-ho d'una manera molt més subtil: concedint-li uns petits drets teòrics, sempre subordinats a la supremacia del castellà, en una relació semblant a la que subordina els «estatuts d'autonomia» a la Constitució espanyola. Així, ara *hi pot haver* escola en català, amb una certa facilitat al Principat de Catalunya, però amb moltíssimes de traves al País Valencià i a les illes Balears; ara *hi pot haver* televisions o ràdios **regionals** en català, però *no pot haver-n'hi* cap de **nacional**; ara *hi pot haver* els carrers retolats en català, *hi pot haver* indicadors en català, *hi pot haver* impresos oficials en català...; *hi pot haver* de tot, però *no cal* que hi hagi res, a pesar que els Parlaments de les tres comunitats autònomes en què ens han dividit hagin promulgat unes lleis positives de «normalització» o de «ús i ensenyament» de la llengua que teòricament són de compliment obligat. Perquè, què passa si les institucions implicades no compleixen la llei? Doncs no passa res, absolutament. La llengua espanyola, però, sí que *ha d'ésser* pertot, perquè és l'única reconeguda explícitament per la Constitució, és l'única oficial a tot l'estat, és l'única practicada pel **seu** exèrcit i per la **seva** policia, és l'única exigida a les cadenes de TV privades, és l'única que *ha d'ésser obligatòriament coneguda* per tots els súbdits, és l'única exigida a les etiquetes dels productes comercials, és l'única parlada per molts de milers de persones originals de terres castellanes que viuen als Països Catalans, i per alguns altres milers d'indígenes que s'han passat definitivament al bàndol dels vencedors.

És clar que, amb aquestes condicions de superioritat legal absoluta del castellà, el català no pot recuperar mai la seva dignitat de llengua normal del nostre poble. I el fet és que, sobretot a València i a les Balears, la castellanització avança i la llengua del país continua essent marginal i sense presència notòria a la vida pública.

Quant a Catalunya Nord, la francesització **democràtica**, sense ni tan sols la concessió d'uns mínims drets simbòlics, sembla ja quasi assolida

i les perspectives en la situació actual per al català són pràcticament inexistents.

Davant la desfeta previsible tan sols hi ha, doncs, una alternativa: com qualsevol poble lliure i normal del món, hem de tenir la nostra llengua, la catalana, com l'única oficial i general a la nostra societat. Només quan el català *sigui necessari*, no simplement «possible», podrem tenir la seguretat que la nostra nació i la nostra llengua subsistiran.

EL BARCO DE DON ANTONIO MARIA

Pere Ribera i Pinós (Barcelona)

Ja teníem el GEC, els verinosos, el Tubau, les llistes de TVV, el González Lizondo fent de les seves (darrerament sembla inclinat a la lingüística i a la gastronomia) i els del Centro Cultural Mallorquí. Ara, per a ofrenar noves glòries a Espanya s'hi ha sumat en Badia Margarit, sí, Don Antonio Maria, el que va fer la *Gramática Catalana*, publicada per l'editorial Gredos de Madrid. Aquest bon home, paradigma del pactisme i del bon seny tan característic dels nostres verals, ha introduït els del GEC, — aquells qui ara es fan dir «Els fantasmes del barco»—, a l'IEC, i els ha rebut per la porta gran, sense miraments. Sembla que les seves aportacions de barbarismes castellanitzants, així com la seva fòbia contra tot allò que soni genuí o català de fora de la ciutat de Barcelona, ha esdevingut imprescindible a l'hora de fer un nou diccionari de l'IEC. I això ho fa el president de la Secció Filològica, que mai no havia gosat dir ni ase ni bèstia per tal de no ferir ningú. Sembla que, com que aquests nois del GEC, rebotats d'altres àreas de treball, i després de castigar- nos amb el seu model provincià de la llengua des de tots els mitjans de comunicació, ara també ens castigaran des del seu diccionari, ja que hi actuaran d'assessors. Fins que vindrà un dia no gaire llunyà, pel que sembla, que els catalanoparlants nord-occidentals haurem de demanar perdó per no saber que paraules tan usuals i habituals en la nostra parla com ara *adés* o bé *enguany*, han esdevingut arcaismes o fórmules pedants des que la colla del «barcu» així ho van fer saber a l'IEC i a la resta dels humans que encara gosem parlar català normalment.

Algú (hi ha d'haver gent per a tot en aquest món) podrà dir i proclamar des de tribunes públiques que això és un signe de normalitat i de renovació de la llengua. Tampoc no hi haurà qui s'estigui de proclamar

que aquests nois del «barcu» són bona gent, que han fet una gran feina de creació del model de llengua vàlid per als mitjans de comunicació. Tot plegat no pot deixar de sonar-nos com a excuses de mal pagador, d'intents de justificar la renúncia a la llengua catalana, o d'amagar frustracions personals o d'algun grup de gent, promovent la «colla» del GEC a la categoria de científics de la llengua. Però no hi ha res més que una pura xerrameca amb tuf d'autoodi sublimat en la llengua, a més de continuació de l'obra que els secessionistes de la llengua ja fa molt de temps que han començat. Res d'això no és nou, i ens situa una altra vegada en els temps pre-normatius i de la Decadència. Ara, l'única diferència és que els molts usos lingüístics que ens imposen des dels mitjans de comunicació, són únicament els del parlar barceloní, òbviament em refereixo al de la ciutat de Barcelona, no a cap altre en què es vulgui o es pugui pensar, bandejant els parlants de la resta del país. Posats a degradar la llengua, durant la Decadència ho feien millor, ja que els usuaris de la llengua no perdien el seu referent dialectal; quan escrivien ho feien tal com rajava, en el propi dialecte, i tots els membres d'una determinada àrea dialectal podien sentir-se identificats amb allò que sentien o llegien. El pas del model de llengua d'Ausias March, Bernat Metge o Anselm Turmeda a la Decadència va ésser una tendència, no una maniobra de degradació volguda i tolerada de la llengua, feta per quatre ineptes elevats als altars de la lingüística, com passa a hores d'ara. Aquesta deformació del model de la llengua és basada en un únic dialecte, bandejant una gran part dels parlants de la possibilitat d'identificar-nos amb allò que han anomenat «*model de llengua dels mitjans de comunicació*», «*llengua viva*», o unes altres foteses per l'estil. En realitat, l'únic que es vol és dialectalitzar el català supeditant-lo a l'espanyol i accelerar d'aquesta manera el procés de substitució lingüística, ja que si desvirtuem el model propi de la nostra llengua, en liquidem el sistema, o provoquem la confusió lògica secundària a l'existència de més d'un sistema, fem que l'únic model lingüístic vàlid que ens resti sigui el de la llengua ben estructurada i definida, això és, en el nostre cas, el de l'ús de l'espanyol i/o francès. Si hem de fer alguna reforma del model de llengua, que potser sí que seria necessària, caldria iniciar un debat on tothom qui treballi seriosament, universitaris o no, i aquelles persones relacionades amb el món de la llengua que tinguin alguna cosa a dir-hi, hi pugui participar en igualtat de condicions. Però, de moment, i atesa la particular situació d'anormalitat que ha viscut i encara viu la nostra llengua, cal estendre i difondre el model de llengua vigent, ja que aquest encara no gaudeix d'una situació prou estable. Una altra cosa, actuar «sense xo ni arri», com diem a les comarques de l'interior, fent cas d'aquells qui més cridin, sense tenir en compte cap altre criteri que el de

la seva possible bel.ligerància més o menys pública, és fer cas dels brams de l'ase, i qualsevol cosa menys contribuir a un procés de normalització lingüística vital per al català a hores d'ara. I si la maniobra fos estrictament marginal, no seria gens perillosa, però quan aquesta maniobra arriba a assolir el consentiment de l'autoritat lingüística del país, pren dimensions, si més no, de suïcidi lingüístic. Allò que no va fer el Decret de Nova Planta, que tota la normativa redactada explícitament des d'Espanya i des de França contra el català no havia assolit, ho faran una colla de brètols amb el nom de lingüistes i amb el consentiment de Don Antonio Maria.

Tot això passa després d'una tímida justificació als mitjans de comunicació. Don Antonio Maria Badia, antic defensor de la unitat de la llengua catalana, ex-prohom de la nostra llengua, sense consultar-ho a ningú, decideix que la millor manera de no entrar en conflicte amb el GEC és admetre'ls a l'IEC com a col.laboradors. Sembla que, finalment aquest home il.lustre, ha esdevingut el que tota la vida havia somniat, el «**quefe**» de la llengua catalana, i ara, amb la benedicció del Parlament de Catalunya, que va atorgar autoritat lingüística a la Secció Filològica de l'IEC, farà i desfarà segons ell entengui convenient. Mentrestant, Don Antonio Maria Badia, continuarà negant-se a escoltar altres grups de gent que també treballen per la llengua.

Per acabar només voldria fer-li un suggeriment: s'ha oblidat de cridar com a assessors lingüístics persones insignes de la llengua del nostre país com ara el senyor Amadeu Fabregat, el senyor González Lizondo, i la colla del Centro Cultural Mallorquí que, com tothom sap, han treballat per la llengua catalana de la mateixa manera que el GEC.

RESPOSTA A UN ARTICLE DE «EL PAÍS», QUE NO ÉS EL NOSTRE

Robert Perenya i Blasi (Barcelona)

El senyor José Antonio Gabriel y Galán no entén com els intel.lectuals espanyols es fan el distret a l'hora de donar el cop definitiu al genocidi de la cultura catalana. Ell ha comprès que ara és el moment òptim, car les circumstàncies mai no havien estat tan desfavorables per a Catalunya, ja que, fins ara, mai una nació que pogués elegir els seus dirigents, no n'havia elegit uns que tinguessin en el programa la seva sub-

missió a una altra nació, com fan els diversos territoris que configuren els Països Catalans amb el suport decidit de la majoria de gent important de la cultura: cantants de la «nova cançó», algun grup de rock, cantants d'òpera, escriptors, pintors, científics, esportistes i gent de tota mena i condició. Ara sembla haver-se acabat definitivament la nissaga de Catalans Universals que no s'avergonyeixen d'ésser-ho. Quan un hom sobresurt en algun camp, sempre sembla haver-hi alguna multinacional, o govern, o partit polític o casa comercial o qualsevol organisme, disposat a comprar-li la bandera catalana, i la persona en qüestió no se sol fer pregar i es declara espanyol amb la satisfacció de saber-se la butxaca plena, i d'haver-se estalviat alguna complicació. En definitiva, mai les classes política i intel.lectual catalanes no havien estat tan majoritàriament decidides a vendre llur pàtria a baix preu.

Però els intel.lectuals espanyols, senyor Galán, han intuït que als Països Catalans encara hi ha gent per a qui les paraules dignitat, pàtria, lluita, resistència, tenacitat, orgull, sacrifici, totes són plenes de sentit; i efectivament intueixen que mai el genocidi de la nació catalana no serà complet tant com encara existeixin gent com nosaltres, i ells i vostè saben que tenen feina per a estona; per això ells no tenen pressa: prefereixen esperar, saben que el procés d'espanyolització de la part de Catalunya que tenen (de Fraga fins a Maó, de Port Bou fins a Guardamar) és qüestió de temps i de diners per a comprar consciències; de temps en tenen tant com vulguin mentre els catalans siguem tan mesells, i els diners, els amos sempre els obtenen dels esclaus.

Ara li plantejaré un dubte metafísic senyor Galán: els catalans, que som espanyols o som francesos?, vostè diria: Hi ha catalans espanyols i hi ha catalans francesos. Jo li asseguro que ambdós adjectius sobren als catalans: en tenim prou d'ésser catalans. I un altre dubte metafísic: com és que els portuguesos i els de Gibraltar no són espanyols, quan ambdós ho havien estat? Deixo la resposta a vostès, els espanyols, que saben perfectament que ni Catalunya ni cap altre país del món amb idioma propi necessita l'espanyol més que l'anglès o el francès, o el xinès o el basc o el portuguès. La prova que Catalunya no necessita l'espanyol és la por que té vostè que hi desaparegui, i la necessitat que tenen d'imposar-lo per la força, encara ara, mitjançant una Constitució que el poble català es va veure obligat a negociar a la baixa, sense cap alternativa democràtica: o això o res.

Desenganyi's senyor Galàn, el castellà a Catalunya sense el suport dictatorial i feixista dels mètodes clars i expeditius, o intrincats i subterranis de l'aparell social capitalista, passaria a ocupar el lloc que ara es vol donar al català, o sia, l'àmbit familiar i de relació dels espanyols i hispanoparlants, més o menys ben acollits en un país que no és el seu,

exactament igual que a qualsevol país del món amb un contingut notable d'immigració.

Tingui paciència senyor Gabriel y Galán, i faci com els seus companys intel.lectuals: esperi. Ells saben que si continuen les coses com fins ara, el català no trigarà gaire a convertir-se en un dialecte de l'espanyol (només cal fixar-se en els mitjans de comunicacio d'àmbit català): lentament anirà deixant de parlar- se. És un procés que ja ha començat, falsament democràtic, sense violència aparent: però aquest procés, no s'haurà acabat definitivament tant com hi hagi catalans que facin aquesta cosa tan senzilla, però que porta tantes complicacions, com és parlar en català. No importa quina ideologia tinguin ni si són de dretes o d'esquerres, si són rics o pobres, si són religiosos o ateus, ni si s'agraden de les sardanes o del rock, ni si guanya el Barça o el Figueres: sabem que si no ens preneu l'idioma no ens heu pres res, i això és tot.

FACTORS QUANTITATIUS I QUALITATIUS DE LA MINORITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Josepa Huguet i Biosca (Barcelona)

El bilingüisme social, institucionalitzat en forma de cooficialitat, és una trampa mortal per a la llengua d'un país.

La utilitat i els beneficis que comporta el bilingüisme o multilingüisme individual —que els individus dominin més d'un idioma a efectes de treball, estudis, etc.— no són els mateixos quan s'implanta, per la força, a tota una comunitat lingüística.

La pretesa igualtat de les dues llengües oficials que defensen els bilingüistes és una fal.làcia, ja que cap comunitat lingüística no ha aconseguit de normalitzar la seva llengua amb aquest plantejament.

La trampa del bilingüisme actua a dos nivells: el quantitatiu i, sobretot, el qualitatiu.

El bilingüisme social comporta la minorització d'una de les dues llengües i habitualment la que resulta minoritzada és la que no és llengua d'estat. Si el bilingüisme social fos positiu o, almenys, no tingués repercussions negatives, els estats maldarien per implantar-lo en els seus territòris; i no és per causalitat que no ho fan.

La principal característica d'una comunitat minoritzada és que passa a ésser un subconjunt, un satèl.lit, una colònia lingüística d'una altra co-

munitat, de manera que n'hi ha molts, d'unilingües castellans, però cap, probablement, d'unilingüe català. A efectes quantitatius, doncs, és molt clar que qui es veu obligat per necessitat a bilingüitzar-se és el parlant de la llengua no estatal.

Però l'efecte més perniciós és que els parlants de la llengua minoritzada veuen reduït el seu espai mental. Com a parlants catalans, bascos o bretons, hi ha tota una sèrie de funcions comunicatives que no poden realitzar amb la pròpia llengua i tenen necessitat d'aprendre l'altra llengua per a poder tenir una vida comunicativa plena.

J.A. ARZE ha afirmat que «una llengua no es perd perquè els qui no la saben no l'aprenen sinó perquè els qui la saben no l'usen». Però no és pas que els parlants de la llengua en qüestió decideixin un bon dia quedar-se muts o bé dedicar-se a la vida contemplativa sinó que prèviament s'han bilingüitzat i deixen d'usar la pròpia llengua perquè l'altra els és més útil, perquè els és en definitiva necessària i imprescindible, i la seva llengua esdevé poc útil o innecessària. L'ús lingüístic també es regeix per principis d'economia.

Un factor que intervé en economia lingüística és, doncs, la distinció qualitativa entre utilitat i necessitat.

És indiscutible la utilitat del català que encara serveix de vehicle comunicatiu amb la família, amb els amics, per a algunes assignatures escolars, per a alguns mitjans de comunicació (una minoria) o per a algunes administracions locals i regionals, però la utilitat del català deixa pas a la imperiosa necessitat de dominar la llengua de l'estat si hom vol cursar determinades carreres universitàries (dret, posem per cas, entre d'altres) en el propi país o, arribat el cas, d'accedir al senat espanyol i exercir-hi de catalanoparlant. La colonització lingüística s'ha interioritzat tant que són fins i tot els mateixos poders regionals qui barren el pas del senador d'un partit que ha mostrat la seva intenció d'exercir el dret de parlar en la llengua de la comunitat que representa.

La minorització qualitativa també actua en detriment de la llengua produint-hi efectes de patuesització: el blaverisme, el pactisme, els barcos fantasmes i altres renúncies lingüístiques són manifestacions diverses del mateix procés. Un procés que ens porta, si no hi posem aturador, a la més o menys lenta però inexorable extinció de la nostra llengua nacional.

El català dels dirigents, dels mitjans de comunicació (televisió i premsa), dels mestres del país, etc. no és ara com ara el model de català modern i de qualitat que fora d'esperar. El menyspreu lingüístic que demostren alguns en no millorar el seu nivell fonètic, sintàctic i lèxic actua negativament sobre la resta de la comunitat lingüística.

No podem permetre cap renúncia, cap rebaixa. La llengua no és negociable per als qui encara volem la nostra llengua nacional i lluitem per aconseguir-la.És una qüestió de dignitat i de supervivència. Que la tolerància i la prudència malenteses no ens facin traïdors. Silenciar els abusos dels «tolerants», dels qui s'avenen a reduir el nivell qualitatiu de competència lingüística, no és democràtic, ni digne, ni lleial.

I atès que el bilingüisme no ens pot garantir la transmissió generacional de la nostra llengua ni, encara menys, d'una llengua moderna, sense contaminacions ni interferències, apta per a totes les necessitats comunicatives i de relació socialment exigibles, és del tot imprescindible que la nostra comunitat lingüística interioritzi el centre de decisions amb una voluntat clara de fer que la pròpia llengua esdevingui llengua nacional, i el camí per a fer-ho possiblement és aconseguir que sigui l'única llengua oficial.

Aquesta proposta és raonada, raonable i ineludible per a poder fer canviar el sentit de la minorització cap a la recuperació lingüística; en conseqüència l'opció que defensa la Plataforma Unitària: «CATALÀ ÚNICA LLENGUA OFICIAL» incideix a promoure el canvi qualitatiu, trenca amb esquemes mentals de submissió lingüística i reemprèn l'única via vàlida per a la restitució d'un dels drets fonamentals dels pobles i de les nacions, el d'assegurar la necessitat d'ús i, per tant, la completa vitalitat de la pròpia llengua nacional.

ELS DEL NORD, MÉS MAL VESTITS

Esteve Valls (Perpinyà)

Encara que el concepte de Països Catalans no sigui pas present dins totes les mentalitats catalanes —fins i tot entre els intel.lectuals d'anomenada—, podem dir que no se pot pas comprendre el que és la nostra llengua si no se'n coneix pas la variant dialectal nord-catalana. El català del Nord és segurament la més gran víctima del lightisme que ens preocupa tant. Com ho dèiem dins un número precedent de la revista, com més va,més el català parlat a l'Estat Espanyol s'allunya del que se fa servir a Catalunya Nord. Això significa que, sovint, un català rossellonès normal no se sent gota concernit per elements de cultura fets en «català espanyol», com se sent a dir, encara. (*Qualsevol nord- català afegeix sem-*

pre el qualificatiu «espanyol» al català ultra- pirinenc, fins i tot quan no ho és pas. Però com que sovint ho és... Aquest problema és gravíssim. Com salvar Catalunya Nord, quan se sap que és l'únic territori català no situat en territori espanyol? Totes les iniciatives a favor de la normalització lingüística que s'emprenen des del Sud són fetes amb una òptica espanyola, ho hem de reconèixer. Per exemple, si se decideix de difondre a Perpinyà un document de la Generalitat sobre la «Seguretat Ciutadana», fora el títol ja serà incomprès, o si ho és, serà titllat d'«espanyol». De la mateixa manera, tret pel futbol, TV3 no interessa ningú, a Perpinyà. No ens enganyem pas! La seua audiència només la formen els quatre intel.lectuals que sem, i alguns centenars de refugiats del 39. Doncs, el problema és greu. Deixem de costat el tema estrictament cultural que caracteritza TV3 (films que comencen tard, a la nit, periodistes que diuen «bona tarda» quan ja són les 7 del vespre), i ens interessem pel tema lingüístic:

Uns mots com «informatiu, notícia, periodista, carta d'ajust, roda de premsa, empat, marcador, posar de manifest, ajuntament, alcalde, regidor, informe, exèrcit, etc...» poden ésser compresos per un Nord-Català, en el millor dels casos. Però seran immediatament catalogats com a espanyols (tret de «notícia», tots aquests mots són espanyols, o bé en la llur utilització, o bé en llur existència). Per aquesta raó, no ens hem pas de queixar que el català sigui ensenyat com a llengua estrangera a la Universitat de Perpinyà.

Quina solució adoptar per a tot això? Cap, com que els intel.lectuals locals s'estan pels núvols, consideren que allò de «Català del Sud i Català del Nord» és un «fals problema».

Si aquestes ratlles havien tingut d'ésser escrites per ésser enteses de cap a cap per un Nord-Català neutre (sense cap relació particular amb el sud, com la majoria), tots aquests mots i formes no hi serien pas:

«Fins i tot»	=	«hasta», a Catalunya Nord.
«Anomenada»	=	«reputació», (cf.fr. «reputation»)
«Difondre»	=	«difusar».
«Ciutadana»	=	«de la Vila».
«Queixar-se»	=	«plànyer-se».
«Núvols»	=	«bromes».

LLENGUA I INTEGRITAT NACIONAL

Jordi Arnal i Roura (Vilanova i la Geltrú)

Les relacions entre llengua i nació han estat força analitzades per la sociolingüística moderna i, pel que fa al cas català, els sociolingüistes més avançats n'han extret una conclusió clara: el català ha de dotar-se de totes les prerrogatives pròpies d'una llengua nacional, amb totes les conseqüències que se'n derivin.

La llengua catalana necessita d'un poder català que estableixi els mecanismes perquè aquesta esdevingui llengua nacional i a la vegada la nació catalana necessita d'una llengua amb prou pes i amb prou vitalitat per a garantir la consolidació d'una cultura i d'una societat nacionals.

De fet, s'ha escrit que existeixen diferents llengües perquè existeixen diferents nacions i existeixen diferents nacions perquè existeixen diferents maneres d'entendre el món. En aquest sentit fa de bon recordar l'estudi de l'intel.lectual de Sueca, Joan Fuster, publicat com a pròleg al dietari de J.Pla «Quadern Gris». El text, malgrat haver estat redactat fa quasi una trentena d'anys, és plenament actual: Fuster ens recorda que en els territoris històrics que constitueixen Catalunya (el Principat, el País Valencià o la Catalunya del Sud, Andorra, la Franja de Ponent, la Catalunya Nord i les Illes) parlem la mateixa llengua perquè som una unitat humana i social, és a dir, la llengua més que unir-nos, segons paraules textuals de Joan Fuster, el que fa és traduir la nostra unitat prèvia. Aquest és un concepte fonamental per a entendre moltes coses i, entre elles, que la reivindicació de la integritat territorial de Catalunya és bàsica a l'hora de defensar la nostra llengua. I això, lamentablement, els qui semblen tenir-ho més assumit són els nostres enemics, els quals volen fer desaparèixer directament la presència del català a València i a la Catalunya-Nord (amb l'intent en el primer cas de dividir la nostra llengua i la nostra nació, i amb la pura substitució del català pel francès en el segon cas) i adulterar amb normatives aberrants el català a la resta del territori, primer pas, és clar, per a la culminació d'aquest procés, que no és altre que la substitució lingüística del català per l'espanyol. I avui, al Principat, ens trobem en la fase en què ens intenten ensarronar amb un model de llengua catalana calcat de l'espanyol en lèxic i en estructura. Estratègies, doncs, plenament complementàries entre el Grup d'Estudis Catalans (els del barcu) i l'analfabetisme dels blavers espanyols (Real Academia de Cultura Valenciana). Uns i altres volen exterminar el català perquè saben que és la millor manera d'exterminar Catalunya. Això vo-

len, és clar, però no ho tenen gens fàcil perquè cada dia som més els qui lluitem perquè la llengua catalana esdevingui la nostra LLENGUA NACIONAL.

LA DISBAUXA LINGÜÍSTICA ACTUAL

Lluís Marquet (Barcelona)

Per poc que hom llegeixi els diaris haurà tingut ocasió de veure algun dels innombrables articles llargs i detallats que els mitjans de comunicació escrits ens han obsequiat durant una colla de dies sobre els nous corrents lingüístics que ara imperen i les noves tendències que ara s'estilen, en virtut de les quals cal girar-ho tot de cap per avall i començar de nou com si això fos la cosa més normal del món. Hem sentit diverses persones que es demanen astorades: I ara, què passa amb això de la llengua als mitjans de comunicació? Que ho fa que tot està trasbalsat?

El cas és que segons que ens informen els diaris —tot i que no sempre informen bé, és clar— hi ha hagut una proposta lingüística d'unes certes proporcions adreçada a l'Institut d'Estudis Catalans a fi que aquest l'estudiï seriosament. Aquesta proposta consisteix bàsicament en una llista de 778 paraules no admeses fins ara per tal que siguin considerades, però sobretot perquè siguin admeses de cop i no se'n parli més. Així —ens diuen— aleshores serem més feliços i tot anirà sobre rodes per tal com ja no hi haura problemes de lèxic ja que tot això és imprescindible per a poder parlar català amb normalitat i sobretot perquè tothom l'entengui millor i no hagi de sofrir cap trauma per culpa de la llengua... No cal dir que aquestes 778 paraules són en una gran majoria castellanismes i barbarismes d'ús corrent en el llenguatge parlat a Barcelona, sobretot per persones sense cap formació lingüística i de poca cura en la llengua. Doncs bé: aquesta és la base de la llengua proposada; una llengua adaptada a les «necessitats» actuals, completament desvirtuada i «actualitzada» en el més pur estil antifabrià.

Ja tenim, així, la disbauxa lingüística en marxa.

Però de moment no sabem res de la reacció de l'IEC; només sabem —sempre per mitjà dels diaris— allò que diuen els autors d'aquesta proposta (els quals —i no pas casualment— són els responsables lingüístics dels diaris), que ja ho donen per fet. No és aquest el lloc de discutir la bondat de les propostes; d'altra banda tampoc no

ens hi considerem capacitats. Això ja ho farà l'IEC quan ho cregui oportú, si és que ho creu oportú. De moment —ja ho hem dit— no hi ha hagut cap reacció ni cap desmentiment; de tota manera no s'ha d'anar amb presses, que no és bo per a la salut. Cal no perdre la calma i sobretot no precipitar-se...

Però aquest no és potser el problema més preocupant; la qüestió principal és que els diaris no han fet res més que escampar a tort i a dret aquestes idees i donar-ho tot com un fet ja acceptat sense que hi hàgim pogut llegir cap comentari de sentit contrari ni cap posició discrepant en cap moment. Que no hi ha ningú en desacord? Doncs no; hi ha una unanimitat total! Hem aconseguit uns mitjans de comunicació tan perfectes que tothom ho troba tot bé. Fantàstic! Potser algú encara es deu recordar de la situació d'una altra època passada (?), on tot eren flors i violes i ningú no opinava mai contra res. Hem tornat així a l'època gloriosa en què no hi ha cap discrepància.

Sobre les idees que hi ha al darrere d'aquestes propostes, Jaume Corbera ja fa algun temps va exposar clarament el tema a «Una llengua per a una nació», *Serra d'Or*, setembre de 1987, on critica durament la llengua dels mitjans de comunicaió. Aquest article va ésser ràpidament contestat per Josep M. Fulquet amb «Brams d'ase no pugen al cel», *Serra d'Or*, desembre de 1987, on després de recordar al senyor Corbera que la «revolució» lingüística «va lligada a un projecte de país que no és el seu», diu coses dignes de passar a la història: «Teòricament, de dues solucions, se n'ha de poder escollir una sense que per això qui ho faci hagi de ser acusat d'heretge. En el cas que ens ocupa, si jo vaig optar per certes reduccions pronominals pròpies del català central peninsular va ser, entre altres raons, perquè em va donar la gana». Vet aquí una gran raó, altament científica.

Doncs bé, els brams d'ase que no pugen al cel, de moment ja han arribat a l'Institut...

Ara, quant a la reacció de l'IEC hem d'estar ben tranquils. Sabem com pensen alguns del seus membres. Concretament, el president de la Secció Filològica, senyor Antoni M. Badia i Margarit sembla que ho té molt clar: cal seguir dins la línia fabriana i deixar-se d'invents estranys i gratuïts. Així a «Pompeu Fabra i la reconstrucció de la llengua catalana» (publicat dins *Homenatge a Pompeu Fabra*, Universitat de Barcelona, octubre de 1982, Badia diu, entre altres coses:

> «Si no disposàvem de l'obra de Pompeu Fabra, hom podria dubtar de si ens n'hauríem sortit. Així, si l'estat actual de la llengua és font inesgotable de preocupacions i l'horitzó és replè de fosques nuvolades —en això estem pitjor que durant el primer terç del segle present— posseïm, en canvi, les

millors armes per a combatre l'adversitat: aquestes armes són una ortografia, una gramàtica i un diccionari, i un bell esplet de treballs sobre llengua i estil.»

I acaba dient:

«Avui, com fa cinquanta anys, arran de la publicació del *Diccionari General* (1932), si volem que la llengua catalana es realitzi amb plenitud, augmenti el ventall dels seus registres expressius, i segueixi progressant al ritme de la vida social, no hem de fer sinó emmirallar-nos en el llegat de Mestre Fabra: respectar els fonaments sòlids de la seva obra i afanyar-nos per posar-la al dia sempre que caldrà. Heus aquí la lliçó que els universitaris barcelonins, en aquest any commemoratiu, voldríem saber aprendre nosaltres mateixos, i saber ensenyar als altres.»

També és bo de recordar com s'expressa ben contundentment a «Quin català? La llengua a la premsa, la ràdio i la televisió» (*Serra d'Or*, novembre de 1987), on l'esmentat senyor Badia i Margarit diu entre altres coses:

«Ara s'ha posat de moda de parlar de català «dur» (o «difícil»), oposant-lo a català «suau» (o «fàcil»), Qualsevol diria que aquesta dicotomia equival a «alambinat» enfront «planer». Doncs no: la clau es troba en l'equació «fàcil» = «més conegut dels redactors». Ara bé, sembla que als redactors «els faci nosa» el català (com en una ocasió em deia un illustre col.lega) per tal com han rebut una formació predominantment castellana. El resultat no costa d'endevinar: el català «light» és més «acastellanat» que «planer» (o esdevé «planer» perquè és «acastellanat»).

»Hi ha més encara. A dreta llei fins ací no hi ha res a dir, si doncs no és per la defensa de certes paraules de la llengua que corren el perill de caure en desuetud. Però la qüestió es complica, car una cosa són els nivells i un altra cosa, ben diferent, és el coneixement de la llengua. Diguem-ho clar: la ignorància».

No es pot parlar més categòricament. Ara, doncs, només cal posar aquestes idees en pràctica...

Per tant, cal esperar que la Secció Filològica de l'IEC, d'acord amb aquestes paraules del seu President, sabrà actuar conseqüentment i plantar cara als destralers. Però la realitat és que l'IEC fins ara no ha obert la boca per a dir què opina sobre l'afer ni per a desmentir allò que els diaris han fet escampar: que el pacte lingüístic (pacte o xantatge?) és ja un fet.

No voldríem acabar aquestes línies sense deixar de recordar que el Parlament de Catalunya es pronuncià a favor de la llengua normativa

mitjançant la llei 8/1991 de 3 de maig sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, on diu entre altres coses:

> 1) Es reconeix que l'Institut d'Estudis Catalans és la institució encarregada d'establir i actualitzar la normativa lingüística del català, sens prejudici de les altres funcions ...
>
> 2) L'ús lingüístic dels òrgans de l'Administració de la Generalitat, de les corporacions locals, de l'Aministració de l'Estat a Catalunya i de les entitats autònomes, les empreses i les altres entitats i institucions que depenen de les esmentades administracions ha de respectar la normativa establerta per l'Institut d'Estudis Catalans.
>
> 3) L'ús lingüístic dels centres d'ensenyament públics i privats i dels mitjans de comunicació de titularitat pública ha de respectar la normativa establerta per l'Institut d'Estudis Catalans.

És evident que aquestes lleis no es compleixen. I tothom ben tranquil. A què treu cap, doncs, fer lleis si no serveixen per a res?

Senyors responsables de la normalització de la llengua: Fins quan durarà aquesta disbauxa lingüística?

PSICOLOGIA I LLENGUATGE

QUÈ SÓN LES PARAULES?

Manuel Pla i Salat (Barcelona)

Paraula, en el seu sentit de SO o VEU emès per una boca, prové d'una arrel grega BAL que significa originalment «llançar» en el sentit d'enviar a través de l'espai, si bé va ampliar la seva significació en molts derivats diversos com «parabole» (comparació), «sumbolon» (signe de reconeixença), «huperbolê» (exageració), «problêma» (dificultat), etc.. En alguns aspectes podem considerar que MOT i PARAULA són termes equivalents, però també l'origen de mot ve del llatí MOTTUM (güell o grinyol), que va donar «mutus», el qui ha perdut la veu. Però en totes aquestes accepcions fonològiques no es fa distinció entre les paraulotes proferides per un papagai o per una persona, i es corre el risc, com fan alguns evolucionistes obcecats, de confondre els crits dels dofins i algunes altres formes de comunicació entre animals com formes afins a la semiologia. Val la pena de llegir els comentaris humorístics que fa Martin GARDNER en la seva obra *Sciencie, Good, Bad and Bogus* i també en el llibre *Order and surprise*, sobre el pretès llenguatge d'alguns animals.

Cal, doncs, que definim la paraula en el seu sentit autènticament psicològic i diferencial entre el crit i el llenguatge humà.

En aquest sentit estricte la paraula és LA FORMA MENTAL QUE POT EXPRESSAR ENSEMS EL PENSAMENT I EL SENTIMENT. Dic «ensems» (in- simul) i no pas al mateix temps perquè hi ha moltes formes d'activitat que es poden fer a la vegada i són completament independents. Posem per exemple el fet de xiular i pentinar-nos al mateix temps. És evident que aquestes operacions no impliquen conjunt in-simul, perquè no ens pentinem amb el xiulet ni xiulem amb la pinta. En canvi, mitjançant les paraules, exposem indivisiblement conceptes i afectes, idees i emocions.

També dic que la paraula és una forma mental, és a dir, que pertany a la MENT en el seu sentit pur de l'arrel indo-europea MEN, que indica els moviments, no pas del cervell, sinó de l'ESPERIT.

Nosaltres tenim arxivades i àdhuc associades totes les paraules en dues grans biblioteques: les neurones del cervell i els llibres i diccionaris del nostre estudi. La biblioteca ens guarda i àdhuc explica una munió de paraules, però no les entén. També moltes persones il.lustrades guarden en la memòria llargs encenalls de frases fetes i de coneixements que no entenen. Van aprendre el «binomi de Newton» i el guarden en el disc d'algunes neurones ben bé de memòria, però ni ells ni llurs neurones l'han entès mai.

Però les neurones, com podrien entendre allò que de cap manera no es poden imaginar? Tothom pot comprendre clarament la idea del no res, però, paradoxalment, en el nostre cervell tan sols pot ésser representada com una cosa fosca que no s'acaba mai. Això ens recorda les antinòmies de KANT, que promouen molts o quasi tots els errors de la MENT, si es deixa dur per les imatges cerebrals materialitzades.

El mecanisme neuronal, què podria fer per representar-se un simple miriàgon, la quarta dimensió, la curvatura i la limitació de l'espai? En la física actual tot això són fets que s'han comprovat, però, quants ofereixen una enorme resistència a acceptar-los perquè el cervell no els pot digerir! En quina neurona començaria la intel.lecció de la més simple idea d'ENERGIA, que és una realitat sense forma, ni olor, ni color? I com s'ho faria el cervell d'un gos per concebre la idea de la sublimitat d'un paisatge? El seu mecanisme cerebral, ¿té prous neurones per a discernir si una gossa és bonica o és lletja? ¿És una questió de la quantitat de substància gris?

El fet més estrany i astorador de l'esperit humà és que pugui fer allò que li desplau. Jo diria que l'esperit es pot burlar de la carn.

Tot home instruït té arxivades en el seu cervell les preposicions. Són conceptes purs, omnivalents, que en certa manera no representen res. Però la nostra ment les entén i les usa. Jo em pregunto, de què servirien als galls o als conills, als goril.les o als elefants preposicions com SENSE, ULTRA i PER A?

Amb tot, això de l'esperit fa de mal mastegar. És com voler imaginar-se un Déu sense anatomia. Però, com plantejar-nos només les ones herzianes que no tenen cos, es passegen pels espais i, malgrat tot, no són fantasmes?

Potser caldria, doncs, que tractessim més prolixament què són la ment, l'esperit i la raó, però el meu comentari no dóna per a tant.

He de cenyir-me a la definició de les paraules. Perquè no tot allò que sembla paraula ho és necessàriament.

Els mots tan sols tenen autèntica categoria de paraules quan no són garrulades sense sentit propi. La cotorra que ens diu: —Ves, mala bèstia— no intenta dir-nos allò que equívocadament podríem pensar, perquè la cotorra tampoc no ho pensa.

Dissortadament també entre la gent circula molta garlada o xerrameta que no vol dir res. Una de les tristes utilitats de les paraules és que permeten fer passar per saviassos molts rucs il.lustrats dels quals sovint tractem debades de pair-ne els patafis i els disbarats. No hauríem, doncs, de dir que parlen, sinó que botzinen o mouen xerra. Entre els carpeto-vetons això és molt freqüent:

—¿Entiendes, Fabio, lo que voy diciendo?

—¡Y vaya si lo entiendo!

—Mientes, Fabio, que yo soy quien lo digo y no lo entiendo.

A fi de comptes, d'això se'n planyia el mateix UNAMUNO.

Nosaltres, els de casa, procurem, doncs, no parlar en va.

L'ESMOLET

Reflexió d'un lingüiste

Xavier Rull - Joan Ramón Fibla (Falset, Priorat)

Ja sabem que la llengua empra mecanismes de perfecció, per tal com l'exercici de la comunicació requereix un grau molt alt de precisió en allò que es vol dir.

Un dels mecanismes més encertats per a diferenciar el gènere és la terminació en /-a/ i /-e/ —per al femení i per al masculí, respectivament—, ço que només ocorre, a l'hora de pronunciar-ho, en la parla viva occidental —l'oriental sempre ho assimila en una vocal neutra—. Així, la mà és esquerra i el peu és esquerre.

Aquesta marca, però, va molt més enllà dels adjectius: tenim força substantius —sobretot, qualificatius— que, en el dialecte occidental, porten aquesta marca. Així, tenim, per exemple, **una artista** però **un artiste** (pronunciat amb **e** tancada) i, com això, **socialiste, pessimiste, masoquiste, copiste,** etc.

No fem cap apologia a favor de l'acceptació d'aquest sufix **-iste** ni tampoc no pretenem atacar la Normativa —que, de fet, ja mostra algún cas de diferenciació (**la psiquiatra i el psiquiatre**)—, però volem fer-hi referència perquè és un mecanisme de distinció força rendible i que ens pot estalviar moltes ambigüitats. I és que una llengua que serveix per a fer ciència i que els ordinadors i la tècnica d'un món civilitzat com ara el nostre han d'utilitzar, cal que sigui d'allò més exacta. I, en aquest cas, si l'**analista** pot ésser **un analista o una analista, l'analiste** és sempre masculí.

Així mateix, aquesta tendència a la rigorositat esquitxa, àdhuc, els antropònims: es pot sentir, per qualsevol poble de parla occidental, que la gent diu **Batiste** en lloc de **Ba(p)tista**.

Aquesta proposta, que a primer cop d'ull, us pot semblar revolucionària, heu d'entendre que no ho és, ja que, al cap i a la fi, això no afecta-

ria en absolut els parlants orientals —ja hem adduït el perquè— ni als mitjans de comunicació àudiovisuals que emeten des de Barcelona.

En conseqüència, arran de totes aquestes consideracions, podem dir:

— El mecanisme **-iste/-ista** ajuda a evitar ambigüitats i malentesos, i resulta força eficaç en la llengua parlada occidental.

— La distinció de gènere és de les més econòmiques de la llengua (almenys per els parlants occidentals), car amb un mínim canvi de to vocàlic, rebem una quantitat d'informació considerable.

— A més, i tenint en compte que la norma general diu que el masculí s'escriu amb **-e** i el femení amb **-a**, és saludable de reduir al màxim les excepcions que no fan sinó enterbolir l'aprenentatge de la nostra llengua.

— I, finalment, podem dir que el fet que la llengua castellana no faci aquesta distinció, no vol dir que en català no la puguem fer. Oi que d'això se'n diu ésser un home «realiste»?

BÚSTIA

La Generalitat contra la normativa

El Departament de Cultura de la Generalitat (del Principat), dins la campanya de catalanització de pel.lícules estrangeres, ha traduït de l'anglès el llarmetratge «*Una rossa molt dubtosa*».

Malauradament, però, quan calia esperar-ne una traducció acurada d'acord amb la normativa vigent dictada per l'Institut d'Estudis Catalans, resulta que la pel.lícula es farcida de paraules castellanes i barbarismes que, ben evidentment, no aportan res a l'obra. A tall d'exemple esmentaré els mots «tio», «sostens», «entregar», «polvets», «rulos», i «guapo». Paraules que amb una mica de bona voluntat i de professionalitat haurien pogut aparèixer traduïdes correctament a la nostra llengua.

Davant aquest fet que considero greu i simptomàtic, exposo les reflexions següents:

1) La Generalitat demostra poc interès, per no dir desídia, pel que fa al nostre idioma alhora que desautoritza o ignora la màxima autoritat lingüística del nostre país, l'Institut d'Estudis Catalans.

2) Aquesta actitud és impròpia del govern del Principat perquè permet i propicia l'empobriment lèxic i sintàctic i, per tant, accentua i accelera l'acostament perillós del nostre idioma a l'espanyol.

3) L'actitud passiva i poc entusiasta en defensa de la qualitat de la nostra llengua diu molt poc a favor dels lingüistes contractats per la Generalitat.

4) Si la Generalitat continua promovent aquest català barrejat amb paraules forasteras s'acabarà consolidant la sensació que, d'idioma seriós i important, només n'hi ha un: l'espanyol, la normativa del qual no es qüestiona i s'aplica acuradament per tothom i sobretot pel professorat que imparteix assignatures en aquesta llengua. Disortadament, no podem dir el mateix dels professors que fan classes en català.

5) Sospito, amb prou causes, que la voluntat política del govern de la Generalitat sigui la d'afavorir la implantació d'un català descafeïnat. Per què?

JORDI MARTINEZ (Tarragona)

EL BLAVERISME ENVAEIX L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS?

Que la nostra llengua viu un moment difícil no és una notícia nova. Que l'Institut d'Estudis Catalans no té autoritat i «deixa fer», «deixa passar», tampoc. Que, darrere d'aquest «deixar fer», s'hi amagava alguna cosa més, ja comença a ésser evident.

Tot d'una, la cortina s'ha obert públicament i, «voilà!», ja teniu el que amagava. El divendres 21 de febrer va aparèixer al diari «El País» una notícia ben clarificadora: L'I.E.C. ha demanat la col.laboració de correctors dels mitjans de comunicació, d'ensenyants i d'escriptors per tal d'ampliar el Diccionari Normatiu de la Llengua Catalana. En el projecte, hi treballen Joan Bastardas i Teresa Cabré.

Casualment (?) una de les primeres respostes ha estat la del Grup d'Estudis Catalans (GEC), constituït el mes de març de l'any passat i integrat per set o vuit persones, entre les quals trobem Ricard Fité, responsable lingüístic del diari «Avui», i Xavier Pericay i Ferran Toutain, autors del llibre «Verinosa llengua».

La proposta presentada pel GEC consta de 60 folis en els quals es recullen 778 paraules que el grup proposa que entrin en el Diccionari Normatiu. Hi ha paraules i locucions incloses en altres diccionaris, com el Català-Valencià-Balear, de Francesc de B. Moll i Antoni M. Alcover, i el Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana, de Joan Corominas. (Cal tenir en compte que ni l'un ni l'altre no són diccionaris normatius i que, a més, el GEC s'entretè a manipular-los). També hi ha locucions d'ús corrent (quin ús?) i molts castellanismes.

Segons aquesta proposta, podrien figurar en el Diccionari Normatiu paraules com *barco, cuidar, tonto, viudo, bueno, jefe, acera, apretar, bolso* i d'altres.

Davant aquestes informacions, l'Associació Llengua Nacional ha encetat una campanya de denúncia per tal que el senyor Antoni M. Badia i Margarit, responsable màxim del projecte del nou diccionari, aturi les propostes del GEC i escolti els arguments de Llengua Nacio-

nal, entitat que el senyor Badia s'ha negat a rebre tot manifestant que la seva aparició en aquests moments de negociacions és incòmoda i inoportuna.

JOANA GAY (Barcelona)

(Aquesta carta aparegué en el butlletí de l'Associació Cultural la Brúixola. Nº 17-abril 1992)

LLIBRES

Ernest Sabater i Siches (Barcelona)

D'uns anys ençà, les editorials catalanes han prodigat les publicacions de llengua, de sociolingüística i de política lingüística, de manera que, sobretot si algun d'aquests llibres és seleccionat per professors de BUP i COU com a llibre de lectura, es converteix ràpidament en èxit de vendes i arriba a les 6 o 7 edicions. Aquest és el cas de *El luxe del llenguatge*, de Jesús Tuson o de *Sociolingüística per a joves*, de Jordi Solé i Camardons. Només l'Editorial Empúries ha arribat a incloure en el seu catàleg una dotzena i mitja de llibres d'aquests temes en els darrers anys i, sobretot darrerament, la seva col.lecció «Biblioteca Universal» sembla pràcticament especialitzada en aquesta temàtica.

En aquesta secció donarem compte periòdicament de les novetats en aquest camp i, en la mesura de l'oportunitat i de l'espai disponible, farem un repàs d'obres no tan recents. Avui dedicarem la nostra atenció a tres llibres apareguts dintre dels dotze mesos anteriors i un d'ells novetat absoluta.

Una llengua és un mercat, (Jesús Royo, Edicions 62, Llibres a l'abast, 260, Barcelona, 1991.

L'autor ens avisa clarament de la seva posició, fins ara poc corrent, davant la llengua: «D'entrada vull fixar la meva posició contrària a entendre la llengua, el català, sobretot com a signe d'identitat: això, crec, és un greu mal per a la llengua i per a la societat catalana». (pàg. 53). La tesi de l'autor és que el català s'ha de fer necessari i llavors se'l faran seu com a instrument de comunicació tots els habitants, sigui quina sigui la seva procedència. Llavors ens podem preguntar, si la llengua no és signe d'identitat, per què se l'han de fer seva els qui ja en tenen una altra, amb tota la potència de l'Estat i dels mitjans de comunicació?

El llibre conté afirmacions interessants, però una mica utòpiques i és que el punt de partida ideològic difícilment funciona, potser per massa idealista i internacionalista en la línia del marxisme: «El català és un mitjà de producció de la realitat catalana» (per tant, afegim nosaltres, ve a ésser, *nolens volens*, un signe d'identitat). «Accedir a la possessió del català és equivalent a l'apropiació dels mitjants de producció. Expressió mítica en el món obrer, però que expressa simplement l'accés al poder del país» (L'autor no sembla haver-se adonat de quina és en realitat la llengua del poder real). «L'immigrant exigeix el català com a part del seu salari. En la teoria económica, la reserva del català és la plus-vàlua que es queda l'amo». (pàg. 91)

Amb aquestes frases comprenem que, potser malauradament per al català, les coses no han anat així. No és tan senzill i menys ara que la utopia marxista ha quedat més lluny que mai, diríem que ha ascendit al cel en cos i ànima.

L'autor ens confessa els seus problemes d'identitat: «Per a mi, l'adopció del català, allà als quinze anys, em va representar tot un llarg procés d'inseguretat. Ara, sóc professor de català en un institut. Podria ser-ho perfectament també de castellà, això no hi fa res. Però encara —i n'estic molt content—, tot i que em sembla que nedo bastant bé en les dues aigües, en el fons veig les coses més clares en castellà: i si pot ser, amb accent riojano. Suposo que el meu català també és un *castellà parlat en català*. No dic que no, i ja m'agrada». (pàg. 81) Com podem veure, serà un professor ideal per a la reforma que s'acosta amb la seva «àrea única de llengua».

Les propostes de futur apunten també a la utopia: ens parla d'una societat plena d'ordinadors que ens permeten accedir a textos o enviar-ne o fins i tot mantenir converses amb un aparell de traducció i automàtica a l'orella, cosa amb la qual no veiem tampoc que ningú tingués la necessitat d'aprendre una altra llengua. També sembla utòpica la proposta política d'una llei de llengües per a l'Estat espanyol, la qual llei hauria de preveure l'ensenyament del català i de totes les altres llengües de l'estat als instituts de batxillerat. Això ajudaria, segons l'autor, a poder exportar productes culturals catalans fora de l'àrea pròpia. De fet, això ja es va esdevenir una mica a l'època final del franquisme, llavors els «progres» espanyols compraven discs de Lluís Llach, de Joan Manuel Serrat o de Raimon. Però eren altres temps. No podia faltar-hi l'atac frontal a la normativa catalana i a la voluntat manifestada per totes les generacions de catalans cultes des de la Renaixença de mantenir un català genuí: el que cal és perdre aquest deler de depurar i corregir, no tan sols amb excés, com en alguns moments algú ha fet, sinó que «*Les ultracorreccions són dolentes no perquè són ultres, sinó perquè són correccions.*

(pàg. 106) Més endavant es declara partidari de la mateixa actitud que els autors de «*El barco fantasma*», llibre que comentarem en un altre número després d'haver-lo analitzat atentament, una teoria que ens retrotreu als temps d'en Pitarra: «*Caldrà, sens dubte, convalidar molts castellanismes d'aquests que ja circulen. I anglicismes, i neologismes. I el* ***lo*** *neutre, i l'****algo****, i el* ***cigarro****, i l'****elsi****, o el* ***lis***».(pàg. 118)

Ens sap greu haver de dir d'aquest llibre que és un autèntic garbuix que, en comptes d'aclarir res, ve a embullar encara més les idees en el terreny de la sociologia de la llengua, i és que s'hi veu un interès innegable i un itinerari personal positiu en molt aspectes, com també son positives algunes de les propostes que fa. No podem acceptar que els catalans i la seva llengua siguin diferents dels altres pobles o de les altres llengües de cultura, de les altres llengües nacionals del món. Si com a resultat de la nostra història haguéssim de creure això, més valdria renunciar-hi, com ja ho van intentar els catalans del segle XVIII amb Antoni de Capmany al cap.

Text i context, Lectures des de la sociolingüística. (Jordi Solé i Camardons, ed. de la Magrana, L'esparver Llegir, 27, Barcelona 1991).

La recerca de l'autor en el terreny de la sociolingüística l'ha portat en un camp fins ara inexplorat: les idees lingüístiques contingudes en els textos literaris catalans, des de Ramon Llull aNarcís Oller, en aquest volum que esperem que tingui continuació.

El llibre és especialment indicat per a l'ensenyament, a 3r de BUP o a COU, encara que també pot ésser atractiu a qualsevol lector interessat en la història de la llengua del país.

Cada apartat, dedicat a un a o més autors d'un període determinat, ve precedit d'una introducció breu sobre el context històric i seguit per una documentació consistent en opinions de crítics o historiadors, una bibliografia i unes qüestions que, a banda de l'ús didàctic a què van destinades, poden fer pensar a qualsevol lector en aspectes de la sociologia de la llengua que potser mai no havia considerat.

Del període medieval i renaixentista, trobem uns textos de Ramon Llull, de Ramon Muntaner, de Jaume Gassull i de Bernat de Fonollar, els primers a encetar una polèmica «metalingüística», i de Cristòfor Despuig, possiblement el primer sociolingüista sense pretendre ésser-ho. Baldiri Reixach, el primer defensor de l'escola catalana i de la igualtat de les llengües i Josep Pau Ballot, a qui les circumstàncies històriques i

un possible oportunisme polític duen a la confecció del seu diccionari i a fer una apologia en la línia dels anteriors apologetes, i ja el segle XIX, finalment, Aribau i la ideologia mancada de la Renaixença que comença a eixamplar-se a partir de la solidificació de la llengua amb Verdaguer i Narcís Oller, que fa una tria lingüística inicialment a causa del seu realisme, contrastant amb una certa burgesia que anava abandonant la llengua el mateix moment que els escriptors la recuperaven. Tots aquest autors són els que mereixen l'atenció de Jordi Solé en un treball d'un gran interès.

La violació del català, La subordinació de la llengua a València i a Barcelona. (Maria Lluïsa Pazos, Ed. Tibidabo, Cal Saber, Barcelona 1992).

En la línia del seu anterior llibre, *L'amenaça del català light*, l'autora comenta els últims esdeveniments en el terreny de l'espanyolització del català al País Valencià i al Principat, fruit d'una mateixa actitud.

El llibre té tres parts, una primera que consta de quatre capítols independents sobre la relació entre llengua i nació i la situació actual de deixatament ideològic que ha permès arribar a l'estat actual de domini dels mitjans de comunicació més importants d'aquest dos territoris catalans als partidaris de la introducció massiva de castellanismes amb les més diverses excuses. La segona part, titulada «L'alcavoteria lingüística valenciana», dóna compte de les manipulacions de l'autoanomenada Real Academia de Cultura Valenciana i els darrers esdeveniments de la TVV que va des de la promulgació de la llista de paraules prohibides i els seus recanvis d'Amadeu Fabregat fins a l'acomiadament dels assessors lingüístics que s'hi van ressisitr. Val a dir dues coses sobre aquest fets: la primera, que LLENGUA NACIONAL va ésser l'únic grup humà que fa fer saltar la notícia als mitjans de comunicació barcelonins i la segona que des de les pàgines de l'«Avui», com s'explica en el número 1 i 2 de la nostra revista, malgrat l'esverament de la majoria dels nostres conciutadans, el diari «Avui» va publicar l'únic text a favor d'Amadeu Fabregat i de la seva llista inquisitorial. Com canvien els temps i els diaris!

La darrera part, «L'alcavoteria lingüística barcelonina», comenta l'aparició del GEC —manipulació del nom de l'IEC amb intencions «entristes» ara descobertes— que l'autora anomena «Grup Exterminador del Català» i els darrers fets que ens fan sospitar la imminència d'un

«pacte» per l'estil del que volen fer a València, en què la llengua seria la moneda de canvi, entre el GEC i el president de la Secció Filològica, Dr. Badia Margarit. Ben recent és l'aparició del llibre que hem esmentat més amunt i que recull les famoses 780 paraules que el GEC vol introduir al Diccionari normatiu i les declaracions exultants dels tripulants del «barco dels fantasmes» als mitjans de comunicació i a l'acte de presentació en què afirmaven que «havien arribat a un armistici en la guerra entre els del «barco» i els del «vaixell» i que comparaven Badia a Gorbatxov...

El llibre continua amb unes reflexions sobre la necessitat d'una autoritat lingüística ben exercida que eviti la proliferació de gramàtiques fraudulentes i de diccionaris de barbarismes legalitzats i es pregunta «qui ho permet»? En la cloenda manifesta que les actituds d'alcavoteria lingüística de València i de Barcelona responen a una mateixa actitud ideològica i es referma en la necessitat de vèncer aquesta situació de subordinació i d'anormalitat, ja que «Al capdavall, la qüestió de fons no és sinó una: o ésser espanyols (o francesos) o ésser catalans, i davant aquesta qüestió, ningú no pot restar al marge».

Caldrà difondre i comentar intensament aquest llibre i desmuntar l'intent, ja massa pregonat als quatre vents, de convertir la nostra llengua en un dialecte de l'espanyol com a penúltim pas abans de la seva destrucció, el dia que els parlants s'adonin de com resulta de grotesca i passin, com van fer les capes burgeses valencianes, definitivament a l'espanyol. I aquesta és la feina urgent que des de l'Associació, la revista i els nostres actes i llibres hem emprès davant la desorientació general i la confiança cega. En aquesta tasca, no hi valen tebiors, amb això queda justificat l'estil contundent, clar i noblement agressiu de l'autora.

HERIBERT BARRERA I COSTA

Barcelona, 30 de Març de 1992

Sra. Maria Luïsa Pazos

Benvolguda amiga,

Un compromís anterior, que m'obliga en tant que president de l'Ateneu i del qual no em vaig adonar a temps, em fa impossible presidir la presentació del seu darrer llibre "La violació del català", tal com havíem convingut. Cregui que ho sento de debò. En primer lloc perquè em sap greu no complir una promesa. Però molt especialment, perquè es tracta d'un llibre oportú i de rabiosa actualitat, interessant a tots els punts de vista i sobretot valent.

Sobre la qüestió que el llibre planteja em sembla que és urgent de prendre partit. No és gaire tolerable que unes poques persones, de competència discutible, basant-se en el poder que els dóna el fet d'ocupar llocs de control lingüístic en els mitjans d'informació, s'erigeixin en definidors del que ha d'ésser i de com ha d'ésser la llengua. Però és molt menys tolerable encara que abusant de les seves funcions, imposin la seva doctrina en els dos únics diaris barcelonins en català, a Catalunya Ràdio i a la televisió catalana, i sotmetin així a tots els catalans a un veritable procés d'immersió en un català cada vegada més acastellanat, cada vegada més acostat a la "lengua del imperio".

Per tant, benvolguda amiga, hem d'agrair-li molt el coratge cívic que representa la denúncia pública d'aquests fets i tots els que no renunciem a mantenir la identitat catalana, hem de donar suport a la tasca que vostè i els seus companys de l'Associació LLengua Nacional realitzen.

Confio que el llibre tindrà molt d'èxit i que l'acte de presentació a l'Ateneu podrà ajudar-hi.

Molt cordialment,

Heribert Barrera.

NOTICIES D'ENGUANY

El diari «Avui» no és democràtic

Ja sabíem que els mitjans de comunicació «oficials» en llengua catalana (Catalunya Ràdio, TV3 i el diari Avui) són, d'un temps ençà, la tribuna pública al servei exclusivament de les propostes del lightisme; ja sospitàvem que llur «objectivitat informativa» no era sinó un «barco» de paper empès per fantasmagòriques consignes que no permetien d'escampar cap més veu que la que dictava el totalitarisme espanyolitzador.

Ara hem pogut comprovar que no sols atempten contra la llibertat i el respecte a la diversitat d'opinions, sinó que també negligeixen un dels drets fonamentals de qualsevol mitjà de comunicació democràtic: el dret de rèplica, el dret a respondre en el mateix mitjà de comunicació. Un mitjà de comunicació—el diari Avui— que permet que el seu cap de redacció, el Sr. Ricard Fité, des de la prepotència del càrrec, pugui insultar impunement, alhora que silencia les respostes dels al.ludits i de qualsevol persona que gosi respondre els insults del «jefe».

El dia 18 d'abril, en el suplement cultural del diari Avui, el Sr. Fité feia aquestes afirmacions: «Els meus detractors, Maria-Lluïsa Pazos i Ernest Sabater, són professors d'institut i sembla que es morin de ganes per remenar les cireres en el camp dels mitjans de comunicació: potser voldrien accedir-hi. Però el seu discurs no té rigor científic, és bàsicament agressiu i més aviat producte de l'enveja. Els llibres de Pazos són panfletaris, bon material de psiquiatre, no pas per a lingüistes. El de Sabater, si deixo de banda els atacs personals que em dedica —fins al punt d'atribuir-me frases que no són meves—, quan parla de llengua acaba proposant el mateix que defensem nosaltres».

Reproduïm tot seguit les cartes que Ernest Sabater i Maria-Lluïsa Pazos adreçaren al director del diari tot acollint-se al dret de rèplica, així com la carta que, a l'entorn de la mateixa qüestió, fou adreçada pel senyor Antoni Fargas. No cal dir que cap d'aquestes cartes no ha estat publicada.

Al capdavall, no ens ha d'estranyar. És una prova més que els nostres mijans de comunicació són encara un instrument de poder al servei d'un règim dictatorial.

Barcelona, 21 d'abril, 1992
Senyor director del diari «Avui»

Senyor:

Les declaracions del senyor Ricard Fité a les pàgines de Cultura d'aquest diari el dissabte passat dia 18 m'han omplert de perplexitat. Segons el senyor Fité li adreço atacs personals, li atribueixo frases que no ha dit i, tot i això, les meves posicions sobre la llengua són, segons li sembla, idèntiques a les dels autors del «Barco fantasma», és a dir, dels integrants del GEC.

No vull entrar en polèmica a través d'un espai tan curt com una carta, només vull fer constar el que segueix:

1) No voldria pas que s'interpretessin com atacs personals les apreciacions que faig en el meu llibre *Ni «heavy» ni «light»: català modern* sobre el senyor Fité o altres integrants del GEC. Són crítiques a la seva actitud davant la llengua basades en les seves declaracions a Ivan Tubau en el llibre *El català que ara es parla*. Si hi ha alguna frase equivocada deu ésser cosa de l'autor de les entrevistes, no meva.

2) Ni per la quantitat ni per la qualitat de castellanismes que proposen d'admetre, ni per l'actitud davant la llengua i el seu concepte de país es pot interpretar que les meves posicions s'assemblen a les dels membres del GEC.

3) No m'escau de parlar de les al.lusions a la Maria Lluïsa Pazos, ja hi respondrà ella mateixa si ho vol fer, però m'agradaria deixar clar que ni ella ni jo tenim enveja dels llocs de treball dels integrants del GEC: els nostres els hem guanyat per oposició i hi treballem a gust. Sobre «remenar les cireres» en el camp dels mitjans de comunicació, val a dir que ells sí que ho han fet i ho fan a fons.

4) La posició raonada i fonamentada dels membres de l'Associació Llengua Nacional es pot trobar llegint la revista que editem i els llibres com *L'amenaça del català «light»* i *La violació del català*, de Maria Lluïsa Pazos o *Ni «heavy» ni «light»: català modern* o *Les paradoxes del català*, de propera aparició, de l'autor d'aquestes ratlles.

Ben atentament,
Ernest Sabater i Siches

Barcelona, 23 d'abril de 1992
Senyor director del diari «Avui»

Senyor:

Us demano que publiqueu aquesta carta com a resposta a les paraules insultants que em dedicà el senyor Fité, des de les pàgines de cultura d'aquest diari, el dia 18 d'abril d'enguany, i com a aclariemnt davant algunes negligències professionals d'aquell qui s'encarregà de comentar les «novetats de Sant Jordi», en el diari que vós dirigiu, el dia 22 d'abril.

Hem de suposar que qualsevol mitjà de comunicació *democràtic* respecta el dret a la igualtat d'oportunitats, àdhuc quan es tracta de paraules ofensives, i sap bandejar la «casualitat» que les declaracions hagin estat fetes per algú que pertany a «la casa».

D'una banda, vull informar el senyor Fité que els professors d'institut sí que hem aprovat una oposició, a la qual, a més a més, ens hem presentat voluntàriament perquè havíem triat d'antuvi el camí que volíem seguir, la qual cosa vol dir que ni hem accedit als nostres llocs de treball «casualment» ni estem acostumats a remenar les cireres, fets, ambdós, que defineixen moltes colles fantasmes d'aquest país.

D'altra banda, vull tranquil.litzar el senyor Fité: El meu llibre «La violació del català» (Editorial Tibidabo, 1992) ha comptat amb l'assessorament professional d'un bon psiquiatre que ha col.laborat en l'anàlisi científica de les relacions malaltisses i acomplexades que el senyor Fité i alguns dels seus companys de «barco» han mantingut i mantenen amb la llengua. Els ofereixo des d'aquí la targeta d'aquest especialista. De segur que els seria molt útil que el visitessin personalment.

Pel que fa al diari «Avui», crec que la veracitat informativa que palesa és pariona a la credibilitat de les declaracions del senyor Fité, cap d'edició del diari.

En el suplement cultural del dia 22 d'abril, l'encarregat de presentar les novetats literàries, en comentar el llibre «El barco fantasma», diu que «*s'espera d'un moment a l'altre la contraofensiva de la Sra. Pazos*».

Si, mitjançant aquest llenguatge tan poc adient amb la crítica literària, el crític es refereix a «La violació del català», aquest crític ha de saber dues coses:

1) El llibre «La violació del català» fou presentat a València el dia12 de març i a Barcelona el dia 3 d'abril. L'obligació d'aquest senyor és «saber» i no «esperar», llevat que no li interessi sinó de conèixer i de fer conèixer els títols dels llibres dels amics de la «casa».

2) És una responsabilitat professional força qüestionable la d'aquell qui continua esperant com a «contraofensiva» un llibre que va aparèixer un mes abans que la pretesa «ofensiva» —«El barco fantasma»—.

O àdhuc la lògica ha estat foragitada del diari «Avui» o el comentarista no va rebre a temps la invitació...

Us saluda atentament,
Maria-Lluïsa Pazos i Noguera

Sr. Albert Viladot
Director de «AVUI»
Carrer Consell de Cent, 425
00009 Barcelona

Dintingit Senyor:

Sóc subscriptor, i llegidor habitual des del començament, d'aqueix diari.

Li adjunto una fotocòpia de l'entrevista, publicada en aqueix diari en data 18.4.92, amb el Sr. Fité, amb uns punts senyalats per mi; i permeti'm que hi digui la meva:

És molt de plànyer que per una polèmica lingüística hom recorri en desqualificacions ad hominen i el que és pitjor a l'insult personal. Això és manca d'elegància del diari. Si més no, cal concedir envers els detractors, la presumpció de bona fe a causa de l'apassionament per l'amor a la llengua.

«AVUI» és un diari amb molts bons col.laboradors: Villatoro, Rahola, Pons, Calders,... però sovint hi trobo un català aigualit, talment com si fos pensat per castellans, bo i suposant que no hi hagi infraccions de normativa i castellanismes. El meu parer és que és un error enclaustrar la llengua del diari a l'ús del carrer. No hi ha cap idioma normalitzat que ho faci; sempre hi ha un registre superior. Vegi si no el castellà mateix:

«El navío zozobró / el barco se hundió»

Si anem «modernitzant» cada vegada més segons la llengua a l'ús, en l'estat degradant en què ens trobem, potser algun dia acabarem només parlant castellà sense saber-ho. El que no haurà aconseguit en Franco, ho hauran aconseguit uns quants correctors reduccionistes.

Jo crec que l'escola i els mitjans de comunicació tenen el deure de mantenir un nivell de català més enriquit que el de la llengua a l'ús. Entre els uns i els altres, el català se'ns està quedant amb la pell i els ossos.

Jo crec, Sr. Viladot, que com a subscriptor tinc dret que m'ofereixin un producte lingüístic i literari de soca-rel sense pretesos «modernismes» que són un parany cap a l'acastellanament.

Aprofito l'avinentesa per a pregar-li de no deixar passar el tan repetit castellanisme «seguir» en el sentit de «continuar».

Perdoni la perorata, expressió del meu sentiment; desitjo èxit a l'«AVUI» i a la seva funció de director i pensi que continuaré (no: *seguiré*) essent-ne un bon llegidor i subscriptor.

Molt atentament,
Antoni Fargas (Sabadell)

«EL PUNT», DIARI CATALÀ

Llengua Nacional felicita «El Punt». El diari de Girona ha estat l'únic mitjà de comunicació escrit que ha gosat plantar cara a l'espanyolització del català. Paga la pena de reproduir «La Columna» que, signada per Emmanuel Cuyàs, aparegué el dia 23 d'abril. Si més no, sabem que podem comptar amb un diari de Catalunya.

«EL PUNT»
23 d'abril de 1992 «*La columna*»
FANTASMA

Un grup de filòlegs acaba de publicar un llibre, «El barco fantasma», en el qual defensen la inclusió al diccionari de paraules com «alfombra», «gamberro» o «barco» que fins ara han estat tingudes per castellanismes horribles tot i l'ús generalitzat que els parlants fan d'aquests i altres mots.

Jo recordo que fins fa uns deu anys, en aquest país, tothom deia «busón» i «sello». Ara aquestes paraules no les sento en boca de ningú. Tothom diu bústia i segell, com diu comanda en comptes de «pedido» i suport en comptes d'«apoio». Aquesta observació em porta a fer-me un parell de preguntes. La primera fa: si el llibre *El barco fantasma* hagués estat publicat una dècada enrera, els seus autors haurien defensat la bondat de «busón» com ara la de «gamberro»? La segona diu: si *El barco fantasma* hagués estat publicat d'aquí a deu anys i en l'entremig s'ha-

gués bandejat «alfombra» i tothom digués catifa o estora, defensarien els autors la paraula «alfombra»?

Però no és ben bé d'això que jo volia parlar avui. Jo volia parlar, i en parlo, de l'alegria que la publicació d'*El barco fantasma* ha provocat en els mitjans de comunicació que no utilitzen el català per a res. Diaris, revistes i ràdios que ni amb barbarismes ni sense barbarismes escriuen o parlen en català han saludat el llibre com si fos la bona nova que esperessin de fa temps. Segons ells, la proposta dels filòlegs fa el català més planer alhora que dóna una lliçó als puristes antipàtics i barretinaires del català arcaic. Aquesta alegria em suscita, mirin com estic avui, una pregunta més. Fa: si tan planer troben el català, catalanitzaran els seus diaris i emissores? Haurien d'arriscar una decisió ara. Si esperen massa, és cert que potser trobaran el català més tou, més a la seva mida, però també pot passar que el trobin més dur, més de catifa i menys d'alfombra.

Emmanuel Cuyàs (El Punt)

TV2 ÉS MILLOR QUE TV3

Agraïm també a TV2 el seu reportatge arran de la presentació del llibre «La violació del català» a l'Ateneu Barcelonès, el dia 3 d'abril. Cal dir que no hi foren presents sinó «El Punt» i TV2 com a mitjans de comunicació. El reportatge esmentat fou una defensa clara i decidida de la qualitat de la llengua nacional de Catalunya, la qual cosa ens obligarà a plantejar-nos d'ara endavant quina ha d'ésser la nostra televisió. I paradoxalment, no és pas TV3.

EL VAIXELL DE LLENGUA NACIONAL

— 12 de març: Maria-Lluïsa Pazos i Lluís Marquet presenten a l'hotel «Expo» de València el llibre «La violació del català» (Ed. Tibidabo) de M. L. Pazos. Cal esmentar que el ressò als mitjans de comunicació de València no té res a veure amb el boicot dels mitjans de comunicació de Barcelona, la qual cosa ens fa pensar que el blaverisme de Barcelona gaudeix de més poder i és més corrossiu.

— 3 d'abril: Presentació del llibre «La violació del català» a l'Ateneu Barcelonès. Hi intervenen: Lluís Marquet, Maria-Lluïsa Pazos (autora), Josepmiquel Servià i Jaume Vallcorba. En l'acte és llegida la carta d'adhesió d'Heribert Barrera.

— Setmana del 6 al 11 de març: Llengua Nacional és present al Saló de l'Ensenyament, convidada per la Confederació Sindical de Catalunya.

— 28 de març: Es constitueix la plataforma unitària:»català, única llengua oficial».

Cal dir que Llengua Nacional començà la campanya convidant tots els partits, sindicats i associacions cívico-culturals a integrar-se en una plataforma unitària. Aquelles organitzacions i entitas que ara formen la plataforma són les úniques que respongueren.

— 7 d'abril: Té lloc una Taula Rodona a València sobre la situació del català. Hi intervenen Lluís Marquet i Maria-Lluïsa Pazos, vocal i presidenta de Llengua Nacional. Cal destacar la participació en l'acte de Antoni Ferrando, Josep Guia i Carles Recio.

— 22 d'abril: Es presenta la campanya «català, única llengua oficial», als Lluïsos de Gràcia, i es llegeix el manifest. Hi intervenen representants de diferents entitats i organitzacions que integren la plataforma: Josep Ferrer (Llengua Nacional i Associació J.N. Roca i Ferreras), Josepa Huguet (Confederació Sindical de Catalunya), Jordi Moners (Catalunya Lliure), Maria-Lluïsa Pazos (Llengua Nacional), Jordi Sànchez (Crida a la Solidaritat), Josepmiquel Servià (Esquerra Republicana de Catalunya) i August Torrents (Bloc d'Estudiants Independentistes).

Comença la difusió per tot el domini lingüístic català.

Taula rodona a València

L'acte pateix el boicot total dels mitjans de comunicació, que havien estat prèviament convidats. No el recull sinó la televisió de Gràcia. Heus ací el «rigor informatiu» i l'interès per Catalunya que palesen els nostres mitjans de comunicació.

— 25 d'abril: Té lloc la presentació de Llengua Nacional a Lleida. Hi intervenen: Pere Ribera i Ernest Sabater, vocal i director de la revista, respectivament

CONCURS DE LLENGUA NACIONAL

Cal que els nostres lectors continuïn adreçant-nos llurs valoracions sobre el model de llengua i sobre les errades d'aquells mitjans de comunicació que ja indicàrem en el número anterior.

«CATALÀ, ÚNICA LLENGUA OFICIAL»

Llengua Nacional creu que ja és hora que els catalans gaudim d'una llengua per a una nació i d'una nació amb una sola llengua oficial. Precisament el dia 19 d'abril d'enguany se celebra el primer aniversari de la concessió del premi «Principe d'Asturias»; un premi que Espanya concedí a Puerto Rico pel fet d'haver declarat l'espanyol única llengua oficial. Per què Espanya no ens el concedeix a nosaltres i reconeix d'una vegada per totes que Catalunya no pot restar esclava lingüísticament d'una imposició política que manté com a llengua oficial d'un territori una llengua que no és la seva llengua nacional?

Llengua Nacional ha cregut tothora que sota un model de llengua s'amaga un model de país. Per això ha combatut i combat el lightisme espanyolitzant que afebleix la nostra identitat com a poble. I precisament per això havia d'anar més enllà: havia de començar una campanya històrica —la de «català, única llengua oficial»—, l'èxit de la qual depèn de cadascú de nosaltres.

Et demanem ara que t'hi adhereixis, que hi col.laboris i que la difonguis, per tal que Catalunya recuperi ben aviat el dret fonamental d'una nació lliure.

Pensa que encara hi som a temps.

Presentació de la campanya Català única llengua oficial

Gran Via de les Corts Catalanes, 592, 1er - 08007 Barcelona.